

مرگ خونین وزیر امور خارجه جسور نهضت ملی نفت

۱۹ آبان ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۳۲

دکتر سیدحسین فاطمی مدیر روزنامه «باختر امروز» و وزیر امور خارجه دولت مصدق، سحرگاه ۱۹ آبان ۱۳۳۳ تیرباران شد.

حسین فاطمی در ۱۲۹۶ ش در نائین به دنیا آمد. پدرش محمد علی سیف‌العلماء از روحانیون بود و به هنگام نوجوانی حسین درگذشت. حسین چندی در نائین و سپس اصفهان به تحصیل اشتغال داشت. در سال ۱۳۱۵ که برادرش نصرالله سیف پور فاطمی امتیاز روزنامه باختر را گرفت، با او همکاری کرد. حسین خیلی زود به پیچ و خم‌های کار مطبوعات واقف شد و در کلیه امور روزنامه سررشته پیدا کرد.

در ۱۳۱۶ برای فعالیت بیشتر مطبوعاتی اصفهان را ترک کرد و به تهران آمد و به توصیه چند نفر به روزنامه ستاره که متعلق به احمد ملکی بود معرفی گردید و با ماهی ۲۰ تومان استخدام شد.

استعداد ذاتی وی در فن نگارش و پرکاری و جدیت در کار موجب شد سردبیری روزنامه ستاره به وی محول شود و تقریباً گرداننده اصلی روزنامه بود. در ۱۳۱۹ به اصرار برادرش که به علت اشتغال در سمت شهرداری شیراز ناچار به ترک اصفهان بود، به اصفهان بازگشت و پس از چندی برای اداره روزنامه باختر به تهران انتقال یافت و شرکتی برای اداره آن تشکیل شد و مدیریت آن به عهده وی محول گردید.

روزنامه باختر به علت مقالات تند و در عین حال مستند و همکاری با گروهی از نویسندگان برجسته جای خود را در محافل سیاسی و مطبوعاتی تهران باز کرد، خاصه که روزنامه سیاسی و خبری و انتقادی هم بود. روزنامه باختر تا سال ۱۳۲۴ به مدیریت حسین فاطمی به طور یومیه انتشار می‌یافت. فاطمی در همین سال تصمیم گرفت برای تحصیل در فن روزنامه نگاری و آموزش مطبوعات در اروپا، سفری به فرانسه نماید. ابتدا به عنوان نماینده مطبوعات در کنفرانس کار به ژنو رفت، سپس در پاریس تحصیلات خود را دنبال نمود. فاطمی در طی اقامت در پاریس از لحاظ مالی در مضیقه بود لیکن برادرش سیف پور فاطمی و مصباح و گاهی نیز شهاب خسروانی به او کمک مالی می‌کردند. در مدت اقامت در اروپا روابط خود را با مطبوعات ایران قطع نکرد و مقالاتی برای روزنامه مرد امروز و روزنامه ستاره تنظیم و ارسال می‌داشت. در سال ۱۳۲۷ به تهران بازگشت و تصمیم به انتشار روزنامه گرفت و در سال ۱۳۲۸ امتیاز روزنامه یومیه باختر امروز به نام حسین فاطمی صادر شد.

عصر روز ۸ مرداد ۱۳۲۸، دو روز پس از پایان عمر مجلس پانزدهم و معلق ماندن قرارداد الحاقی نفت، نخستین شماره باختر امروز با سر مقاله‌ای تحت عنوان «یا مرگ یا آزادی» منتشر گردید و از همان آغاز به انتقاد شدید و گزنده از هیئت حاکمه و دستگاه حکومتی پرداخت. ۳ افشاگری صادقانه و بیان حقایق، روزنامه باختر امروز را در صف اول مطبوعات ایران قرار داد.

در اواخر سال ۱۳۲۸ به دنبال تشکیل جبهه ملی، فاطمی در کنار دکتر مصدق قرار گرفت و روزنامه خود را ارگان جبهه ملی کرد. وی توسط این روزنامه افکار و عقاید جبهه ملی را انتشار می‌داد و در حقیقت کارگردان جبهه ملی و مشاور نزدیک مصدق بود. ۵ بنا به شهادت صریح دکتر مصدق، ابتکار پیشنهاد ملی کردن نفت از سوی دکتر فاطمی بود. ۶ رقبای روزنامه نگار مرحوم فاطمی که در رأس آنها میراشرافی، پاینده و فری پور بودند به وی تهمت می‌زدند که «ایشان در مدرسه آمریکایی اصفهان غسل تعمید داده شده و به هیچ وجه موازین مذهبی و اخلاقی را رعایت نمی‌کند. با محمد مسعود حشر و نشر داشته ... و هیچ گونه به مسائل ایران آگاهی ندارد».

از طرف دیگر عده‌ای هم که در اطراف دکتر مصدق بودند — غیر از حسین مکی و عناصر دیگری که در احزاب سیاسی آن روز بودند — به دلیل عدم شناخت دکتر فاطمی شروع به مخالفت کردند. روزنامه نگاران نامه‌ای نوشتند و بیوگرافی دکتر فاطمی را تجزیه و تحلیل کردند. در آن بیوگرافی دکتر فاطمی را به عنوان عامل سرسپرده انگلیس معرفی کردند که بعدها دکتر مصدق طی نطقی در پاسخ این ناگفته‌ها، گفته بود: «اگر هم آن طور که شما می‌گویید او عامل سرسپرده باشد، ایشان توبه کرده و از نظر من حری است که می‌تواند از هر حیث موجه باشد».

به هنگام نخست‌وزیری دکتر مصدق، فاطمی معاونت سیاسی و پارلمانی او را عهده دار بود. در سال ۱۳۳۰ در اواخر آذر ماه برای شرکت در انتخابات مجلس شورای ملی از سمت خود کناره‌گیری نمود. در بهمن ۱۳۳۰ روزنامه باختر امروز مراسمی به مناسبت سالگرد شهادت محمد مسعود بر مزار او تشکیل داد و فاطمی که ناطق مراسم بود، به هنگام سخنرانی مورد اصابت گلوله قرار گرفت و قریب ۸ ماه در تهران و اروپا تحت عمل جراحی و درمان بود. ۹ در این هنگام جمعیت فدائیان اسلام به رهبری نواب صفوی در زمره مخالفان دولت در آمده و بالأخره یکی از اعضای آن عامل سوءقصد به دکتر فاطمی بود.

در انتخابات دوره ۱۷ مجلس شورای ملی فاطمی به وکالت از طرف مردم تهران انتخاب شد ولی تا چند ماه به علت بیماری نتوانست در پارلمان شرکت کند. در مهر ماه ۱۳۳۱ دکتر فاطمی عهده دار وزارت امور خارجه شد. در این سمت در اجرای سیاست خارجی دولت قاطعانه عمل نمود و وزارت امور خارجه را تصفیه نمود. از جمله کارهای اساسی او در وزارت امور خارجه، قطع رابطه سیاسی با انگلستان و بستن سفارت انگلستان در تهران و کنسولگریها در شهرستان بود.

در تاریخ ۳۰ مهر ۱۳۳۱ دکتر فاطمی وزیر خارجه ایران، ضمن یادداشتی خطاب به سفارت انگلیس، تصمیم دولت ایران را به قطع رابطه سیاسی با دولت انگلستان اعلام کرد و دلیل اخذ این تصمیم را خودداری انگلستان از کمک به حل اختلاف فیما بین و حمایت غیر قانونی از شرکت سابق و مداخلات مأمورین رسمی آن دولت در ایجاد تحرکات و اخلال در نظم و آرامش کشور بیان

نمود. بدین سان پس از ۹۳ سال روابط این دو کشور قطع شد و محمدرضا شاه با این تصمیم موافق نبود. بعد از واقعه ۹ اسفند سال ۱۳۳۱، شاه تصمیم به خروج از ایران گرفت و در این وقایع دکتر فاطمی لطمات شدیدی را متحمل شد. منزل وی مورد هجوم واقع شد و از این تاریخ مبارزه علنی او با دربار شروع شد. در ماههای نخست سال ۱۳۳۲ دکتر فاطمی به عراق سفر نمود و مورد استقبال مقامات عراقی و علما واقع شد.

در ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ پس از خروج شاه از ایران، تظاهراتی بزرگ در میدان بهارستان انجام شد و در آن جبهه ملی انتقاد شدیداللحنی از شاه نمود و دکتر فاطمی نیز خواستار لغو نظام سلطنتی در ایران شد. به دنبال کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و سقوط دولت مصدق دکتر فاطمی قریب ۷ ماه در مخفیگاه به سر برد تا اینکه در ۶ اسفند ۱۳۳۲ توسط مأمورین فرمانداری نظامی دستگیر شد و سپس توسط عده‌ای از اراذل و اوباش شعبان جعفری با کارد مورد حمله واقع شد و در نهایت دکتر فاطمی به حکم ناجوانمردانه دادگاه بدوی و تجدید نظر نظامی چهار بار به اعدام محکوم شد.

حکم اعدام روز چهارشنبه ۱۹ آبان ۱۳۳۳ در میدان تیر لشکر ۲ زرهی واقع در پادگان قصر اجرا شد و سپس در کنار شهدای ۳۰ تیر به خاک سپرده شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/۳۲۰۳۳/گ-خونین-م-۳۲۰۳۳>